

ERŐSEBB KATOLICIZMUST (1902)

Lamennais-ről¹ azt írja egyik életrajzírója, hogy magányában s küzdelmeiben kifejlesztette jellemének merevségét és önállóságát. Valóban azt megtette; merev lett a törésig, a szakadásig, a hajlíthatatlanságig. De nem is a merevség, hanem a rossz elv miatt tört meg; ha jó elvek alapján áll, s az erény sugallataira hallgat, akkor ma a jobb Franciaország egyik nagy fiának emlékét tiszteljük e névben.

Nem akarok a merevségnek apostola lenni, mert a merevség a formában mindig hiba és hiány, de a modern világ elmosódottságában mégis csak kell ezt a Lamennais-i vonást ajánlanom, mert semmire sincs annyira szükségünk, mint merevségre az elvekben, hűséges ragaszkodásra a hajthatatlan, keresztény igazsághoz, következetességre a hit s az erkölcs, az erény s a kötelesség elveinek megvalósításában.

Tisztában kell lennünk elveinkkel, melyeket elmékedéseink magányában s az öröklámpa világossága mellett merevséggé, hűséggé, lelkesüléssé fejlesztettünk. Úgy nézzenek ránk az elvek, mint a szentek, mély tűzű, túlvilági, komoly tekintettel. Elvek kellene; be kell étetni azokat savval, könnyel, verítékkel; be kell égetni azokat tűzzel, pokolkővel, a ránk meredő romlásnak s kárhozatnak izzó zsarátnokával.

E nélkül a szellemi világ káosz, a hit farizeizmus, a művészet szecesszió, a politika valóságos úri huncutság, s az ember egy üres figura.

---

¹ H. F. R. Lamennais (1782–1854) francia katolikus író, gondolkodó. A vallás, tanítás, politika teljes szabadságát, állam és egyház szétválasztásának szükségességét, katolicizmus és liberalizmus szövetségét hirdette. XVI. Gergely Mirari vos (1832) k., majd Singulari vos (1834) k. enciklikájában elítélte nézeteit.

E fonákságokkal van tele a világ.

Az elvtelen eklekticismus pusztítását a modern tudományosság siratja. Mily feneketlen zűrzavar, mily fortyogó boszorkáust ez a modern tudományos csapodárság! Valaki az ily fejeket mauzóleumoknak mondotta, melyekben élettelen fogalmak, színtelen fölfogások csontvázai s egy ködbe, füstbe vesző világnézet rothadása van fölhalmozva. Itt erőről, erő- és életteljes világnézetről szó sem lehet.

Az elvek gyöngesége a művészetet is bágyadttá s fáradttá tette. Erős gondolatok kellenek erős alakításhoz. Ha az idea s az ideál csak érzelem és képzelet, akkor nincs lendülete s tüze; hogyan lelkesüljünk valamiért, aminek valóságában nem hiszünk?!

A klasszikus festészetben az ideál áll elől; ideál, melyben hisznek, mint valóság, mely inspirál, s nem mint fantom, mely kísért. Az eszmékbe s az eszményekbe vetett hit lelkesítette s termékenyítette a művészetet, s támasztott neki nagylelkű mecénásokat. Most éhenkórászkozik, s művein a bágyadtság, a trivialitás s az unalom pózol. Ha ilyen az elvgyöngeség kihatása tudományra, művészetre, melyek végre is képek, fogalmak, absztrakciók, lenyomatok: mi lesz az elvgyöngeség jelentkezése a hitben, a vallásban, mely élet és valóság; mi lesz szimptomája a papságban, az apostolságban, melyek már nem is élet, hanem lélek, szellem, lángolás?

Ezekből is hivatal, skéma, kenyérkereset válik. Csengő érc és pengő cimbalom! [1Kor 13,1] Az emberek hisznek, s nem törődnek vele, hogy mit, a papok hirdetik az evangéliumot, s várnak lánglelkű püspököket: kifogynak a várakozásban türelemből s munkakedvből. A mélységes, szent kereszténység forrásai nyitvák, de a Bethszaida angyala hiányzik mellőlük, ki fölzavarja s gyógyhatásúvá tegye vizeiket.

E nehéz viszonyok közt ugyancsak ajánlatos, hogy «jellemünk merevségét és önállóságát az elveket illetőleg kifejlesszük» s az egész életet, annak összes energiáját fektessük bele hivatásunkba. «Komolyba venni az evangéliumot», ez legyen a jelszó. Mill Stuart találóan figyelmeztet, hogy az emberek most is hisznek, de nem komolyan, nem a megvál-

tás reményével. Hiszik, hogy nehéz a gazdagnak mennybe jutni, s hogy könnyebben megy át a teve a tű fokán, mint a gazdag a mennyország kapuján [Mt 19,24; Mk 10,25; Lk18,25], hiszik a nyolc boldogságot s a Hegyi beszéd lemondásait világról, birtokról, jogról [Mt 5,1-6,28; Lk 6,20-49]; de e hit nem zavarja meg, s nem tereli el más irányba életüket. Ők mindezekről álmélgodván s beszélgetvén, odaszólnak a jobb szomszédnak: úgy-e jó ez a lazac? s a bal szomszédnak: nem tetszik még egy kis kaviár? Enni tudnak, de élni, élni célok, elvek szerint nem tudnak. A magyar ember bonomiája [kedély(esség)] nagyon hajlik a megalkuvás, az elvfeadás, a színtelenség s az elmosódottság kényelmére, s a «dolce far niente»-elvét [édes semmittevés] talán Nagy Lajos korában hozta emlékül a nápolyi lazzaróniktól [csavargó]; de az idők fordulnak, s a bonomiát is sarokba szorítják, hogy ocsúdjék s tette fanyalódjék.

Venni észre az elszántság jeleit! A legnagyobb jel az, hogy már férfiakat nevelnek! Amit a Szent-Imre-egylet s az egyetemi internátus művel, s amin országszerte a kongregációkban s a Damjanich-utcai fiúinternátusban fáradoznak, az már férfias és hatalmas napszám. Eddig a magyar egyház kedves-testvérekkel, árvácskákkal, leánykákkal foglalkozott, – szép és fontos mű, – azoknak épített iskolákat, nevelőintézeteket, mert akart jó anyákat, kiknek fiai azután elromlanak a gonosz világban; de most vége van a bonomiának s a mollakkordoknak; most már nemcsak jó leánykákat és mamákat, de elvhű férfiakat is akar.

Akik ezt kikezdték s ebben fáradoznak, azok férfiak, kik a kereszténységet maguk is komolyba veszik, s másoktól is komolyba vétetni kívánják.